

KØBENHAVNS KOMMUNES
HANDICAPPOLITIK

TEKNIK- OG MILJØ- FORVALTNINGENS HANDLEPLAN 2013-2014

**SAMMEN
OM BYEN**

KØBENHAVNS KOMMUNE
Teknik- og Miljøforvaltningen

INDHOLD

Resume af Teknik- og Miljøforvaltningens handleplan 2013-14 for Handicappolitikken	2
Tilgængelighed i Teknik- og Miljøforvaltningen	4
Finansierede initiativer i Teknik- og Miljøforvaltningen 2013-2014	8
Handicapforholdene på kommunens gadetoiletter	8
Oprydning af cykler på stationsforpladser mv. 2013-2014	9
Tilgængelighed ved byggeri	10
Webtilgængelighed i Teknik- og Miljøforvaltningen 2013-2014	11
Udvikling af handicapvenlige containere til pap	12
Bedre affaldshåndtering i Indre By	13
Forbedring af tilgængelighed ved grave- og byggearbejder mv.	14
Nye ældrevenlige byrum	15
Forslag til initiativer 2013-14, der forudsætter finansiering	16
Koordinering og fortsættelse af forvaltningens arbejde med tilgængelighed	16
Helhedhedsorienteret genopretning	18
Forslag om udskiftning af asfaltfortove til fortove med ledelinje	19
Forslag om forbedret tilgængelighed på overkørsler	20
Forslag om videreførelse af dele af Sikker By	21
Forslag om udskiftning og nyanlæg og lydfyr i udvalgte lyskryds	22
Forslag om interne 1-dags kurser i tilgængelighed	23
Forslag om etablering af "tilgængelighedsruter light"	24
Forslag om eliminering af "missing links" mellem tilstødende områder	25
Forslag om eksempelsamling for best practise i "æstetisk tilgængelighed"	26

Resume af Teknik- og Miljøforvaltningens handleplan 2013-14 for Handicappolitikken

Baggrunden for den foreliggende handleplan

Borgerrepræsentationen vedtog den 27. januar 2011 Københavns Kommunes Handicappolitik 2011-2017. Samtidig blev det besluttet, at der i hver forvaltning laves en handleplan med konkrete initiativer, som kan opfylde handicappolitikkenes målsætninger. Disse handleplaner skal udarbejdes hvert andet år, første gang for årene 2011-2012.

Foreliggende dokument præsenterer en sådan handleplan for Teknik- og Miljøforvaltningen 2013-2014. Dokumentet indgår i den fælles handleplan for hele Københavns Kommune.

Tre typer tilgængelighedsinitiativer i Teknik- og Miljøforvaltningens handleplan

I Teknik- og Miljøforvaltningens handleplan for 2013-2014 falder tiltagene i tre kategorier:

1. Finansierede initiativer
2. Forslag til initiativer, der forudsætter finansiering
3. Tiltag, der allerede indgår i forvaltningens tilgængelighedsprogram "By for Alle"

1. Finansierede initiativer

Disse initiativer sigter især på at gøre det nemmere at færdes i byens rum, herunder rollatorbrugere, barnevogne, mennesker med synshandicap og mennesker med funktionsnedsættelser. Der er særligt fokus på tilgængeligheden i en by, der de kommende år er præget af meget store anlægsprojekter.

Nye bylivsformer, ukonventionel arkitektur og øget cyklisme er andre forhold, som giver afsæt for nye tiltag på tilgængelighedsområdet. Endelig er forvaltningen aktiv i vejregelarbejdet og international udveksling på tilgængelighedsområdet.

2. Forslag til initiativer, der forudsætter finansiering

Der er behov for at fortsætte den koordinerede indsats på tværs af forvaltningens 8 centre i tråd med tilgængelighedsprogrammet By for Alle fra 2008-2010. Derfor er der forslag om at afsætte ressourcer til at videreføre programmet i en justeret form. Der er forslag om intern indsamling af erfaring, best practise og innovativt design inden for tilgængelighed, for at udbrede kendskabet både internt og til eksterne samarbejdspartnere og leverandører.

Der kan stadig gøres meget for at forbedre den eksisterende fysiske indretning af byens rum, og flere forslag retter sig derfor mod at registrere forholdene og med simple løsninger rette op på dem, for eksempel på fortove og overkørsler. Der er også forslag til, hvordan man i driften kan gøre byen mere tilgængelig for alle, for eksempel ved bortrydning af cykler i ganglinjer.

3. Tiltag, der allerede indgår i forvaltningens tilgængelighedsprogram By for Alle

I Teknik- og Miljøforvaltningen har man i flere år arbejdet målrettet med at udvikle og implementere tilgængelige løsninger i byens rum. Dette arbejde er mundet ud i tilgængelighedsprogrammet By for Alle, der blev afsluttet ved udgangen af 2010.

Arbejdet med tilgængelighedsprogrammet mundede ud i et sæt retningslinjer og regler for tilgængeligheden i byens offentlige rum, som nu anvendes i forvaltningens løbende drifts- og anlægsarbejde. Der er blandt andet udarbejdet:

- Københavns Håndbog i tilgængelighed (belægninger, fortove, overkørsler, stoppesteder med videre.)
- Tilgængeligheds tjekliste for byggeri
- Tilgængeligheds tjekliste for cykler og cykelparkering
- Tjekliste for tilgængelighed i parker
- Tilgængeligheds tjekliste for strande
- Tilgængeligheds tjekliste for broer

Retningslinjerne i programmet By for Alle er i dag en naturlig del af forvaltningens daglige arbejde og vil derfor kun blive nævnt i foreliggende handleplan, når der er tale om særlige initiativer med afsæt i programmet.

Tilgængelighed i Teknik- og Miljøforvaltningen

I dette afsnit bliver det beskrevet, hvordan Teknik- og Miljøforvaltningen arbejder med tilgængelighed i hverdagen. Teknik- og Miljøforvaltningen arbejder med tilgængelighed varierer i det i forhold til anlæg og administration.

Forvaltningen har en ekstern tilgængelighedsgruppe, som er udsprunget fra Handicaprådet. Gruppens medlemmer repræsenterer forskellige handicaporganisationer, og gruppen taler om overordnede emner om tilgængelighed i København, så som handicapparkering og tilgængelighed i parker.

Center for Anlæg

Center for Anlæg udarbejder og udfører anlægsprojekter i samarbejde med de forskellige fagcentre. Center for Anlæg har udviklet og udvikler stadig en projektguide, som indeholder en række hjælpeværktøjer med anvisninger og huskelister, som blandt andet beskriver, hvordan tilgængelighed skal håndteres i projekterne.

Der er fra opstart af et projekt til udarbejdelse af hovedprojekt fokus på indarbejdelse af tilgængelighed i projekterne, med blandt andet udarbejdelse af tilgængelighedsrevisioner, hvilket sker i et tæt samarbejde med Center for Trafik og eksterne rådgivere.

Center for Bydesign

Byen skal indrettes sådan at den er fremkommelig for alle, giver gode rammer for møder mellem forskellige borgere og indbyder til mere ophold - for alle.

I Center for Bydesign arbejdes der med tilgængeligheden i lokalplaner, i både private bebyggelser og offentligt tilgængelige byrum.

I Områdefornyelsen samarbejder forvaltningen tværfagligt og i dialog med lokale og private om projekter der udgør en stor del af byens anlægsaktiviteter.

I Byfornyelsen arbejdes der med tilgængelighed både ved bebyggelsens indretning og i udearealerne.

Ved områdeanalyser og programmering af projekter til pladser og forbindelser ses også på muligheder for forbedring af tilgængeligheden. Design af byrumsinventar og detaljeløsninger i Københavns byrum, vælges med tilgængelighed for alle for øje, og sådan at byrummene bliver attraktive for alle.

Center for Byggeri

I Center for Byggeri arbejdes der ud fra bygningsreglement 2010, hvor der er lovgivning på tilgængelighedsområdet. Der arbejdes tværfagligt med Center for Bydesign, så tilgængeligheden kan indtænkes tidligt i forløbet ved udarbejdelse af lokalplaner.

Medarbejderne orienteres løbende om ændringer og gode løsninger i arbejdet med tilgængelighed. Der udføres kursus til undervisning af medarbejdere på tværs af områderne i Center for Byggeri, for at optimere kvaliteten omkring tilgængeligheden i byggesagsbehandlingen og ved tilsyn af byggeriet.

Center for Kirkegårde

I Center for Kirkegårde arbejdes altid med tilgængelighed, når Center for Kirkegårde laver nybyggeri og nyanlæg. Center for Kirkegårde indtænker tilgængelighed i driften i det omfang, der er resurser til det, og har for eksempel handicptoiletter på de fleste kirkegårde og tilkaldeudstyr ved de to kundekontorer, hvor der endnu ikke er niveaufri adgang.

Center for Kirkegårde arrangerer særlige rundture med kirkegårdsformidling for mennesker med handicap, herunder blinde og svagtseende og mennesker i kørestole. Tilgængelighed er med som opmærksomhedspunkt og spørgsmål i den årlige tilfredshedsundersøgelse.

Center for Miljø

Center for Miljø arbejder kun i begrænset omfang med fysiske tiltag i byen, men medtænker generelt tilgængelighed på områder, hvor det er relevant.

Center for Miljø har specielt fokus på tilgængelighed, når det gælder affaldsindsamlingen, hvor der også arbejdes med konkrete initiativer blandt andet om udvikling af nye typer indsamlingsmateriel.

Center for Parkering

Det daglige kontrolarbejde i Center for Parkering handler blandt andet om at sikre fremkommelighed. Der er et skærpet fokus på, at mennesker med handicap har mulighed for at parkere på de pladser, der er reserveret til biler med godkendt handicapkort.

Centret har et konstruktivt samarbejde med Danske Handicaporganisationer, som de seneste par år blandt andet har ført til en systematisk gennemgang og opstramning på udstedelse af invalidekort.

Derudover behandler centret ansøgninger om reserverede handicappladser, hvor ønsker i videst mulig udstrækning imødekommes ved hjem og arbejdsplads.

Center for Park og Natur

I Center for Park og Natur arbejdes der med tilgængeligheden ved færdsel på stier, ophold på pladser og grønne områder, herunder leg og boldspil på legepladser eller parker, så disse steder kan benyttes af alle.

I det daglige arbejde, er der fokus på at brugen af bænke, skraldespande og brugen af skilte (højde, synlighed og let at komme til) skal være tilgængelig for alle. Orientering om områderne på nettets dertilhørende hjemmesider.

Center for Renhold

I Center for Renhold arbejdes tilgængelighed ind i alle vores gøremål, herunder toiletindretning, toiletadgangsforhold, udvikling og placering af byudstyr og renholdelse i det daglige.

Center for Renhold har et højt renholdelsesniveau, hvor der udover almindelig renholdelse også fjernes andet stort affald, som ligger efterladt i byens gader.

I den daglige drift arbejder frem for alt cykeloprydningsteamet og cykelbutlerne med at gøre byen tilgængeligt for borgerne, ved henholdsvis at fjerne 8000 efterladte cykler årligt og flytte 450.000 cykler så de står pænt i stativer og i formation.

I alle Center for Renholds gøremål tænkes dagligt tilgængelighed, fri passage og by for alle.

Center for Ressourcer

I Center for Ressourcer arbejdes med tilgængelighed på vores digitale platform, hjemmesiden.

I det daglige arbejde, har Center for Ressourcer fokus på, at vores webredaktører har den størst mulige viden om tilgængelighed, således at indholdet på hjemmesiden lever op til de internationale retningslinjer for tilgængelighed for flest mulige i flest mulige situationer.

Dette sikrer Center for Ressourcer ved at hjælpe centrenes webredaktører med at optimere siderne med gode indholdstekster, linktekster, alt- tekster på billeder, forklaringer og korrekt opmærkning af tabeller.

Derudover deltager Center for Ressourcer i det arbejde, der sker på tværs af kommunen om at have en tilgængelig hjemmeside og ved at indtænke tilgængelighed i de digitale løsninger der laves i Teknik- og Miljøforvaltningen.

Center for Trafik

I Center for Trafik administreres vejarealer, hvor der arbejdes målrettet for at skabe en by for alle.

Der er i planlægningsfasen ved udarbejdelse af lokalplaner fokus på, at tilgængeligheden skal indtænkes fra start. I forbindelse med at private aktører ombygger veje og kryds stiller Center for Trafik krav om, at der udføres tilgængelighedsrevisioner.

Til driften er der udarbejdet standarder for, hvordan tilgængelighed indarbejdes i nye trafik anlæg, såsom overkørsler ved sideveje og taktile fliser ved krydsninger.

Center for Trafik holder sig løbende orienteret om udviklingen, både europæisk og nationalt. I nationalt regi deltager Center for Trafik i den arbejdsgruppe som udformer de nationale retningslinjer.

Center for Trafik har fokus på at uddanne medarbejderne til at håndtere tilgængelighed og sender løbende medarbejdere på kursus.

Rådhussekretariatet

Rådhussekretariatet er ikke direkte involveret i konkrete initiativer vedrørende tilgængelighed, men har i hverdagen fokus på at inddrage dette i sagsbehandlingen i samarbejde med centrene.

Rådhussekretariatet forsøger at være opmærksomme på problematikkerne om tilgængelighed i relevante sager på borgmester-, udvalgs- og direktionsniveau, herunder ikke mindst i arbejdet med at sikre kvaliteten af indstillingerne til Teknik- og Miljøudvalget.

København Kommunes Erhvervsservice

Københavns Erhvervsservice har fokus på at forbedre virksomhedernes konkurrenceevne, øge regionens attraktivitet i forhold til tiltrækning af kvalificeret arbejdskraft, turister, events og investeringer samt understøtte innovation og iværksætterier.

Københavns Erhvervsservice arbejder konstant på at forenkle og forbedre erhvervsvilkårene for at skabe de bedst mulige rammer for virksomheder og iværksættere. Der tages løbende hensyn til

tilgængelighed og fri passage i byens rum, når det københavnske erhvervsliv skal have tilladelse til at sælge varer fra gaden, sætte skilte og udeserveringer op.

Der er skabt gode selvbetjeningsløsninger på den erhvervsrettede del af Københavns Kommunes hjemmeside, der optimerer mennesker med handicaps adgang til service.

Finansierede initiativer i Teknik- og Miljøforvaltningen 2013-2014

Handicapforholdene på kommunens gadetoiletter

Beskrivelse af initiativ
<p>I løbet af 2012 har Center for Renhold været i dialog med Handicaprådet om handicapforholdene på kommunens ubemandede gadetoiletter (de såkaldte Danfo enheder). Det viste sig, at enhederne ikke overholder rådets indretningskrav/mål, og Center for Renhold er derfor blevet bevilget 1,0 mio. kr. i drift i 2013 til renovering og forbedring af tilgængeligheden på toiletterne.</p> <p>Prisen for tilpasning til bedre handicapvenlighed beløber sig til ca. 85.000 kr. per enhed, hvilket betyder at vi kan nå at opdatere 9-10 af de 22 toiletter i 2013.</p>
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende, kørestols-/rollatorbrugere, ældre og dårligt gående.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning – og evt. kontaktperson
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Renhold. Kontaktperson: Anita Hertzberg
Tidshorisont
Iværksættes i 2013.
Økonomiske konsekvenser
1,0 mio. kr. i drift er bevilget i 2013.

Oprydning af cykler på stationsforpladser mv. 2013-2014

Beskrivelse af initiativ
<p>For at skabe bedre passage på Nørreport, har forvaltningen (Center for Renhold) et samarbejde med DSB om skærpet mærkning af "døde" cykler ved Nørreport og efterfølgende fjernelse af dem ifølge de gængse regler.</p> <p>Ordningsen med "cykelbutlere" ved Københavns metrostationer fortsætter. Cykelbutlerne stiller henslængte cykler i stativerne eller i formation, så der skabes bedre passage for alle og fri adgang til redningszonerne. Ordningen er udvidet til at gælde sidegaderne til Købmagergade og i 2013 undersøges muligheden for at udvide ordningen i samarbejde med DSB, således at behovsramte S-togs stationer også besøges af Cykelbutlerne dagligt.</p> <p>Folketinget har vedtaget lovforslaget om ændring af færdselsloven med indførelse af forsøgsordning for kommuners håndhævelse af bestemmelser om cykelparkering.</p> <p>Der vil hermed være mulighed for at kommunen kan flytte en ulovligt parkeret cykel til et nærmere angivet område i nærheden, dette vil medføre at cykler i højere grad end hidtil kan omplaceres og en højere tilgængelighed kan opnås. Loven træder i kraft 1. marts 2013.</p>
Målgruppe for indsatsen
Fodgængere, cyklister, blinde/svagtseende, dårligt gående, brugere af kørestol/rollator, barnevognsskubbere.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning – og evt. kontaktperson
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Renhold. Kontaktperson: Kira Gizella Olah Thume
Tidshorisont
Cykelbutlerne fortsætter i 2013/2014, og det er ønsket at udvide ordningen til alle de mest befærdede stationer og steder i byen.
Økonomiske konsekvenser
De pt. ca. 5 cykelbutlere er løntilskudsansatte, mens projektlederen er en fuldtidsansat driftsmedarbejder. Det anslås, at der er behov for 1/4 årsværk pr. station at holde stationsforpladserne fremkommelige.

Tilgængelighed ved byggeri

Beskrivelse af initiativ
Der arbejdes kontinuerligt på formidling af gode løsninger på tilgængelighed i forhold til bygningsreglement 2010 (BR10). Der arbejdes kontinuerligt på videreudvikling af eksempelsamling af tilgængelighedsløsninger indenfor matriklen.
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende/kørestolsbrugere/rollatorbrugere.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde på forbedring af løsninger på den niveaufri adgang mellem gade/plads til bygning i nybyggeri og ombygning.
• Formidling af tilgængelig og løsninger på tværs af områderne i Center for Byggeri.
Ansvarlig forvaltning – og evt. kontaktperson
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Byggeri. Kontaktperson: Tina O. Olsen
Tidshorisont
Løbende.
Økonomiske konsekvenser
Initiativet kræver ikke nogen speciel økonomi, og indgår i det daglige arbejde i Center for Byggeri.

Webtilgængelighed i Teknik- og Miljøforvaltningen 2013-2014

Beskrivelse af initiativ
<p>Det vil sikre, at Teknik- og Miljøforvaltningens hjemmesider er brugervenlige i henhold til Digitaliseringsstyrelsen regler for tilgængelighed, fastsat i 2008.</p> <p>I 2012 overgik forvaltningen til en hjemmeside som er en mere tilgængelig og understøtter brugen af tekster på alle billeder, oplæsbare overskrifter og tabeller, dropdown-menuer med videre mere end tidligere, så vi vil forsat arbejde med kvaliteten af tekster på billeder og links med videre.</p> <p>Vi vil have øget fokus på tilgængelighed i de borger/erhverv webløsninger, som vi skaber i Teknik- og Miljøforvaltningen.</p>
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende, funktionshæmmede og læsesvage.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6. Tilgængelighed <i>Kommunikation og information</i> København vil sikre: <ul style="list-style-type: none">
• At der er gode selvbetjeningsløsninger på Københavns Kommunes hjemmeside.
• Webløsninger, der tilstræber fuld tilgængelighed i forhold til oplæsningsfunktion (blinde og sprogsvage), større skrift (svagt seende) og god tabuleringsrækkefølge med videre.
Ansvarlig forvaltning – angiv evt. kontaktperson
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Ressourcer, webteamet. Kontaktperson: Katja Storm
Tidshorisont – hvornår igangsættes og afsluttes initiativet.
Løbende proces.
Økonomiske konsekvenser
Afholdes inden for driftsrammen.

Udvikling af handicapvenlige containere til pap

Beskrivelse af initiativ
<p>Forvaltningen (Center for Miljø) er sammen med leverandører i gang med at udvikle en ny container til pap, der også kan anvendes af kørestolsbrugere. Der findes allerede tilsvarende til glas og papir. Disse containere er beregnet til opstilling i åbne områder i nye boligområder og eventuelt også villaområder.</p> <p>Der afprøves en teknologi, der skærer pappet i mindre stykker, i stedet for at komprimere det. I denne sammenhæng vil Center for Miljø gerne tage hensyn til brugervenligheden for mennesker med handicap. Afprøvningen forventes at ske på såkaldt nedgravede containere (containere under jord, med indkast over terræn), frem for beholdere der står på terræn.</p>
Målgruppe for indsatsen
Kørestolsbrugere.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
<p>3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Prioritere, at indendørs og udendørsarealer i alt nybyggeri bliver tilgængeligt for alle beboere.
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning - og evt. kontaktperson
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Miljø. Kontaktperson: Susanne Lindeneg.
Tidshorisont
Affaldscontaineren er under udvikling i samarbejde mellem Center for Miljø og en leverandør.
Økonomiske konsekvenser
Afholdes inden for almindelig driftsramme.

Bedre affaldshåndtering i Indre By

Beskrivelse af initiativ
Der er sat et arbejde i gang i Indre By for at finde en brugbar løsning for affaldshåndtering de steder i ældre byggeri, hvor dagrenovationsaffaldet må bæres op og ned ad trapper af renovationsarbejderne. Initiativet skal også give borgerne mulighed for at aflevere genanvendeligt affald i nærområdet. I disse løsninger vil der også blive set på tilgængelighed.
Målgruppe for indsatsen
Renovationsarbejdere. Borgere med fysisk handicap. Borgerne i Indre By.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Rette fokus på forbedring af tilgængelighed i ombygningssager således, at der ikke skabes fysiske barrierer for den menneskelige mobilitet.
Ansvarlig forvaltning - og evt. kontaktperson
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Miljø.
Tidshorisont
2014-2016 jævnfør Ressource- og Affaldsplan 2018.
Økonomiske konsekvenser
Afholdes inden for den almindelige driftsramme og finansieres via affaldsgebyrerne.

Forbedring af tilgængelighed ved grave- og byggearbejder mv.

Beskrivelse af initiativ
<p>Ved gravearbejder, containeropstilling, stilladsarbejder og større anlægsprojekter, hvor det er nødvendigt at spærre af og eventuelt lave adgang med midlertidige ramper, er der ekstra risiko for nedsat tilgængelighed for mange handicapgrupper.</p> <p>Kravene til tilgængelighed ved afspærringer bliver skrevet ind i forvaltningens afspærrings- og afmærkningsregler. Samtidig har forvaltningens sagsbehandlere og tilsynsfolk særligt fokus på, at reglerne bliver overholdt.</p> <p>Der bliver arbejdet særligt for at sikre tilgængeligheden ved de store byggeprojekter, der præger byen de kommende år, blandt andet Nordhavnsvej, Metroens Cityring, Ny Nørreport og Ny Købmagergade.</p>
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende, mennesker med funktionshandicap, barnevognsskubbere med videre.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
<p>3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Trafik. Kontaktperson: Carsten Høeg Mægaard.
Tidshorisont
Foregår løbende og indgår i den almindelige drift. Tilgængelighed ved store anlægsprojekter er skrevet ind i strategikortet for Center for Anlæg og Udbud 2011.
Økonomiske konsekvenser
Afholdes over driften.

Nye ældrevenlige byrum

Beskrivelse af initiativ
<p>Fra 2013 og den næste 2 år vil Center for Byudvikling sammen med Sundheds- og Omsorgsforvaltningen arbejde sammen om projektet 'Lighed i sundhed i ældrelivet'.</p> <p>Målet med projektet er at videreudvikle og styrke kommunens arbejde med at skabe større lighed i sundhed blandt ældre - og udvikle byrum, hvor ældre og gangbesværedes særlige ønsker og behov tænkes med ind i indretningen. Konkret skal projektet munde ud i to ældrevenlige byrum på Vesterbro og i Valby samt et inspirationskatalog med projektets erfaringer og resultater i forhold til at inddrage ældre i udvikling af byrum og sociale aktiviteter.</p> <p>Formålet med byudviklingsprojektet er endvidere at imødekomme ældre menneskers ønsker til at opholde sig i det offentlige rum, så byrummet bliver skræddersyet til ældre, der bor og færdes i områderne.</p>
Målgruppe for indsatsen
Ældre og gangbesværede.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning – og evt. kontaktperson
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Bydesign, Områdefornyelsen Centrale Vesterbro Øst/Vest. Konetaktperson: Sara Loisa Matikainen
Tidshorisont
2013-2015. De konkrete byrumsforandringer forventes synlige i 2014.
Økonomiske konsekvenser
670.000 kr. til byudviklingsprojekt fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Forslag til initiativer 2013-14, der forudsætter finansiering

Koordinering og fortsættelse af forvaltningens arbejde med tilgængelighed

Beskrivelse af initiativ
<p>I perioden 2008-2010 udviklede forvaltningen samlede retningslinjer for indretningen af byens rum, gader og bygninger med hensyn til tilgængelighed. Titlen på det tværgående arbejde var By for Alle, og i spidsen var en projektansat koordinator på tilgængelighedsområdet.</p> <p>Koordinatoren oprettede en programgruppe for tilgængelighedsarbejdet, der satte nye initiativer i gang i centrene og på tværs af dem. For at sikre den største mulige udbredelse og implementering af nye tiltag og retningslinjer, sad der i programgruppen repræsentanter fra alle forvaltningens centre.</p> <p>Projektet udløb den 1. januar 2011. Retningslinjerne i By for Alle er overgået til den almindelige drift og bliver i vid udstrækning fulgt i det daglige arbejde rundt om i centrene. Derudover har Center for Trafik afsat 300.000 kr. i driftsbudgettet for 2013 til tilgængelighedstiltag, blandt andet til kurser og indkøb af kørestole til testkørsel.</p> <p>Der er ikke afsat ressourcer til det videre tværgående arbejde i forvaltningen. Derfor foreslås det:</p> <ul style="list-style-type: none">
- at deltidsansætte en tilgængelighedskoordinator, der kan samordne og igangsætte tiltag, som kan sikre det fortsatte fokus på tilgængelighed i forvaltningen, sikre målopfyldning og sørge for koordination og inspiration på tværs. Koordinatoren kan eventuelt fungere som ”rullende” tilgængelighedseksperter og sidde nogle måneder ad gangen i de centre, der ikke er aktive nok på tilgængelighedsområdet
- at udpege en medarbejder i hvert fagcenter i Teknik- og Miljøforvaltningen, der er ansvarlig for tilgængelighed i centret, og som deltager i forvaltningens koordinerede arbejde med tilgængelighed
- at danne en gruppe på tværs af forvaltningerne, som arbejder overordnet med tilgængeligheden i byens fysiske indretning.
Målgruppe for indsatsen
Medarbejdere i forvaltningen.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.3.4 Sektoransvar og mainstreaming Københavns Kommune vil arbejde for, at: <ul style="list-style-type: none">
• Mainstreame handicapaspektet i kommunens planlægning og forvaltning.
• Anvende konkrete værktøjer til mainstreaming af handicapområdet.

Ansvarlig forvaltning
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Trafik.
Tidshorisont
Igangsættes i 2013 og fortsætter de kommende år, afhængig af finansiering.
Økonomiske konsekvenser
Pris ikke estimeret.

Helhedesorienteret genopretning

Beskrivelse af initiativ
Teknik- og Miljøforvaltningen arbejder på at genoprette byens fortove og veje, da der er et stort efterslæb på vedligeholdelsen af disse. I forbindelse med at fortove og vejene genoprettes bliver der foretaget en mindre granskning for at rette op på vejens indretning, såfremt det kan ske inden for de afsatte midler. For at hæve kvaliteten på tilgængeligheden er det nødvendigt at afsætte yderligere ressourcer til lydssignal, taktile fliser og ramper.
Målgruppe for indsatsen
Mennesker der færdes i København.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning – og evt. kontaktperson
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Trafik. Kontaktperson: Janus Christoffersen
Tidshorisont
2014
Økonomiske konsekvenser
Der skal afsætte 2 % ekstra midler i forbindelse med genopretningsprojekter.

Forslag om udskiftning af asfaltfortove til fortove med ledelinje

Beskrivelse af initiativ
<p>En del af byens fortovsstrækninger er belagt med asfalt og er ikke forsynet med ledelinjer, som gør det muligt for synshandicappede at føle sig vej med stokken.</p> <p>Derfor foreslås det at få overblik over strækninger med asfaltfortove og derefter gradvist udskifte med Københavnerfortove, da disse fortove har indbygget ledelinje.</p> <p>Det skønnes, at der er ca. 80 km kommunale asfaltfortove uden ledelinje.</p>
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
<p>3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Trafik. Kontaktperson: Saeed Davodi.
Tidshorisont
Renovering af fortovene bydel for bydel kan gennemføres fra 2013 med et antal bydele pr. år.
Økonomiske konsekvenser
Det koster 800 kr. pr kvm.

Forslag om forbedret tilgængelighed på overkørsler

Beskrivelse af initiativ
<p>Mange af byens overkørsler (eksempelvis fortovsarealer ud for porte) har brosten eller asfalt uden ledelinjer. Brostenene gør det svært for kørestolsbrugere, dårligt gående og blinde at passere, og de manglende ledelinjer udgør et stort problem for blinde.</p> <p>Derfor foreslås det at gennemgå overkørslerne bydel for bydel og på grundlag af dette samlede overblik forbedre tilgængeligheden. Det kan gøres på følgende måder:</p> <ul style="list-style-type: none">
• De overkørsler, der ikke længere er nødvendige, erstattes med københavnerfortove. Det vil være relevant i mange porte, hvor der ikke længere er ind- og udkørsel.
• Overkørsler i brosten, som skal bevares, får lagt ledelinjer i bordursten i overensstemmelse med kommunens standarder for overkørsler.
• Overkørsler i asfalt, som skal bevares, får lagt brosten og ledelinjer i bordursten i overensstemmelse med kommunens standarder for overkørsler.
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende, kørestolsbrugere, dårligt gående, barnevognsskubbere.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Trafik. Kontaktperson: Saeed Davodi.
Tidshorisont
Der er udbedret få overkørsler i 2011 og 2012 på almindelig driftsmidler. Omfang for 2013 er ikke kortlagt.
Økonomiske konsekvenser
Der er tale om ca. 400 km fortov på offentlig vej, der skal kortlægges. Udgifter til kortlægning: 500.000 kr. Kortlægningen vil danne grundlag for et mere præcist overslag. Skal søges om midler til kortlægning af omfang.

Forslag om videreførelse af dele af Sikker By

Beskrivelse af initiativ
<p>Projektet Sikker By, der kørte fra 2008-2010, havde som mål at gøre byen mere sikker at færdes i. De kommunale p-vagter havde en bærende rolle i projektet, idet de døgnet rundt holdt øje med uregelmæssigheder i bybilledet, både adfærd og begivenheder, der kunne give øget utryghed i gaden, og ting der var i vejen for kørende og gående trafik, for eksempel efterladte genstande, forladte biler, skrald der ikke var tømt. Sidegevinsten var øget tilgængelighed i gaden for alle.</p> <p>Selv om projektet ikke har fået midler i 2011, fortsætter p-vagterne deres døgnbaserede indberetning til relevante fagcentre og myndigheder, da det ligger som en fast rutine. Der vil dog komme til at mangle midler til kurser med oplæring i, hvordan man som p-vagt reagerer i forskellige situationer.</p>
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende, dårligt gående, kørestolsbrugere, barnevognsskubbere.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning - og evt. kontaktperson
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Parkering.
Tidshorisont
Indberetninger om uregelmæssigheder og ting, der står i vejen, fortsætter uændret fra 2011 og frem. Kurser/efteruddannelse ønskes afholdt for nye medarbejdere i både 2013 og 2014 og forudsætter ekstra finansiering. Se nedenfor.
Økonomiske konsekvenser
Indberetningerne indgår i den almindelige drift, men der skal afsættes separate midler til oplæring af nye p-vagter i indberetning og tilgængelighed. Anslået udgift ikke estimeret.

Forslag om udskiftning og nyanlæg og lydfyr i udvalgte lyskryds

Beskrivelse af initiativ
Der er i driftsbudgettet udelukkende afsat penge til at vedligeholde kommunens eksisterende lydfyr. En del er forældede og trænger til udskiftning, og der er også behov for lydfyr i mange andre lyskryds i byen. Derfor foreslås det: - at udskifte forældede lydfyr i ca. 6 lysregulerede kryds pr. år - at nyanlægge lydfyr i ca. 10 prioriterede lyskryds pr. år
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Trafik. Kontaktperson: Rafael Couto Figueiredo
Tidshorisont
Forsat ufinansieret. Afhængig af finansieringen, og gennemføres hvert år de kommende år.
Økonomiske konsekvenser
Der ansøges om 1 mio. kr. til udskiftning af 6 forældede lydfyr per år og 1 mio. kr. til nyanlæg af lydfyr i 10 prioriterede lyskryds per år.

Forslag om interne 1-dags kurser i tilgængelighed

Beskrivelse af initiativ
For at øge viden og praksis på tilgængelighedsområdet foreslås det at sendedrifts- og projektmedarbejdere på 1-dags tilgængelighedskursus. Der sendes medarbejdere fra de fagcentre, hvor tilgængelighed er særligt relevant og/eller endnu ikke tilstrækkeligt indarbejdet i de daglige rutiner.
Målgruppe for indsatsen
Medarbejdere i forvaltningen, der arbejder med trafik og byrum.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.3.2 Tværgående, intern rådgivning København vil sikre, at: <ul style="list-style-type: none">
• Medarbejderne får øget kendskab til forvaltningernes relevante eksperter på handicapområdet, herunder eksempelvis kendskab til tilgængelighed, til de forskellige behov med videre med henblik på at kvalificere beslutninger.
• Størstedelen af medarbejderne i kommunen ved, hvad tilgængelighed er, og at fokus på tilgængelighed bliver en naturlig del af medarbejdernes opgaveløsning.
Ansvarlig forvaltning
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Trafik.
Tidshorisont
2013.
Økonomiske konsekvenser
Forudsætter tilførsel af ekstra midler.

Forslag om etablering af "tilgængelighedsruter light"

Beskrivelse af initiativ
<p>De store tilgængelighedsruteprojekter er dyre i anlæg, fordi der ofte indgår lyskryds og andre større installationer. Som et billigt supplement til de store tilgængelighedsruter foreslås det derfor:</p> <ul style="list-style-type: none">
- at kortlægge og udpege øvrige strækninger i byen, hvor man med få ændringer kan skabe tilgængelige småruter, for eksempel ved at lægge nogle meter ledelinjer, sløjfe en overkørsel og etablere en håndfuld ramper (se også forslaget om at se på overkørsler og asfaltfortove) <p>Bliver tilgængelighedsforholdene registreret i kommunens kortsystem, kan alle, der arbejder med byen se, hvor mulighederne ligger. Et opdateret kortgrundlag vil også gøre det nemmere at anskueliggøre overfor politikerne, hvor relativt lidt det koster at opgradere tilgængeligheden.</p>
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende, kørestolsbrugere, ældre, dårligt gående, barnevognsskubbere.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser.
Ansvarlig forvaltning
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Trafik.
Tidshorisont
Kan igangsættes afhængig af finansiering.
Økonomiske konsekvenser
Forudsætter tilførsel af separate midler. Pris ikke estimeret.

Forslag om eliminering af "missing links" mellem tilstødende områder

Beskrivelse af initiativ
Anlægsprojekter finansieres med faste entreprisegrænser, som kan gøre det svært at skabe sammenhængende tilgængelighed mellem flere tilstødende projekter og lokaliteter. Derfor foreslås det: - at der afsættes penge til at udvide entreprisegrænser, så man kan skabe sammenhæng og helhed i tilgængeligheden, for eksempel ved at binde to tilstødende projekter eller anlæg sammen via en tilgængelig forbindelse mellem plads og park, plads og vej, gangbro og fortov.
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende, kørestolsbrugere, ældre, dårligt gående, barnevognsskubbere.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser
Ansvarlig forvaltning
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Trafik
Tidshorisont
Fra 2013 og frem.
Økonomiske konsekvenser
Der gennemføres 3 pilotprojekter til samlet 0,5 mio.kr. Forsat ufinansieret.

Forslag om eksempelsamling for best practise i "æstetisk tilgængelighed"

Beskrivelse af initiativ
<p>For at fremme synet på tilgængelighed som kreativt benspænd, der kan føre til arkitektonisk spændende løsninger i stedet for at være en bremse, foreslås det at lave en eksempelsamling med best practise. Her kan kunder (eksterne rådgivere, bygherrer, private bygherrer) se, hvordan tilgængelighed kan integreres i projekter med æstetisk gode løsninger.</p> <p>Indsamlingen kan foregå på en workshop med deltagelse af Center for Byggeri, Center for Bydesign og Center for Trafik (tilgængelighedsdag). På basis af denne udveksling udarbejdes eksempelsamlingen.</p>
Målgruppe for indsatsen
Blinde/svagtseende.
Hvilken målsætning i handicappolitikken understøtter initiativet
3.1.6 Tilgængelighed <i>Tilgængelighed ved nybyggeri, ombygning og offentlige arealer</i> København vil: <ul style="list-style-type: none">
• Arbejde for en løbende forbedring af den nuværende tilgængelighed i byen. Byens rum omhandler gader, torve, kommunens servicetilbud, pladser og parker herunder naturområder, strande og legepladser
Ansvarlig forvaltning
Teknik- og Miljøforvaltningen - Center for Bydesign. Kontaktperson: Eva Ekbrant.
Tidshorisont
Workshop gennemføres i 2013.
Økonomiske konsekvenser
Kan finansieres over driften, men vil kræve ekstra arbejdstimer til workshop og research samt til produktion af grafisk materiale.